

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning MISTRA

EN GRANSKNING AV VERKSAMHETEN 1997

Utförd av en granskningsgrupp utsedd av

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien,
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien och
Kungl. Vetenskapsakademien

Utgivare: MISTRA
Stockholm 1998

ISSN: 1403-5081
ISBN: 91-973161-1-3
Omslag: TEXTURA Christer Hellmark AB
Produktion: Tryckfaktorn AB
Tryck: OH-Tryck 1998

Tryckt på Silverblade Lic. nr. 304 013

Innehållsförteckning

Inledning	5
Sammanfattning	6
Uppföljning av granskningsrapporten för verksamheten 1996	7
Granskning av verksamhetsåret 1997	8
Bilaga	24

INLEDNING.

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien och Kungl. Vetenskapsakademien har enligt MISTRAs stadgar rätten att granska stiftelsens verksamhet. Så skedde 1994/95 samt 1996 och så sker nu beträffande 1997 års verksamhet. Sammansättningen av den granskningsgrupp om nio personer som akademierna utsett, framgår av bilaga 1.

I samband med den första granskningen definierade granskningsgruppen i 1994/95 års rapport sin uppgift på följande sätt:

”Ett viktigt inslag i granskningsuppdraget har varit att formulera akademiernas uppgifter vid granskningen, samt därmed också dennas syfte, inriktning och omfattning. Vi har därvid ansett att fokus för granskningen skall vara huruvida målformuleringar för och måluppfyllelse i verksamheten står i överensstämmelse med stiftelsens stadgar, samhällets intressen och förväntningarna på stiftelsen. Granskningsgruppen konstaterar att MISTRA är unik i det svenska forskningsfinansieringssystemet i och med att man integrerar från definition av miljöproblemet via teknisk problemlösning till kommersiell tillämpning. MISTRAs verksamhet kommer därför att vara åtgärdsinriktad och sträcka sig från ren grundforskning till tillämpad forskning, försöksverksamhet och praktiska tillämpningar”.

Mot bakgrund av de ändringar som gjordes i stiftelsens stadgar under 1997 har granskningsgruppen diskuterat sin roll och funnit att den är oförändrad jämfört med tidigare.

I rapporten 1994/95 definierade vi alltså vårt uppdrag och granskningen koncentrerades sedan på arbetssätt och rutiner för beredning av ansökningarna om forskningsstöd. I granskningen 1996, ägnades särskild uppmärksamhet åt stiftelsens uppföljning av våra kommentarer från 1994/95 samt de beslutade och planerade forskningsprogrammets relevans vis-a-vis stiftelsens ändamål och miljöstrategiska inriktning.

I årets granskning kommenteras stiftelsens uppföljning av vår granskning av 1996, den under året bedrivna forskningen rapporterad i ett antal tidigt etablerade programs årsrapporter för 1997, kapitalförvaltningen och vissa speciella aktiviteter vid sidan av programmen. Vidare diskuteras de nya stadgarna, stiftelsens oförändrade ändamål samt de åtaganden som MISTRA gjort i och med övertagande av olika ansvar från andra miljöforskningsfinansiärer och i vilken mån detta överensstämmer med ändamålet och hur det påverkar stiftelsens förmåga att fullgöra sin uppgift.

SAMMANFATTNING.

- Som tidigare år har MISTRA i hög grad anammat de konkreta förslag och idéer om förbättringar som framfördes i granskningsgruppens rapport gällande 1996.
- Att döma av de 9 årsrapporter som granskningsgruppen har studerat närmare och som härrör från de tidigast startade programmen fungerar verksamheten bra bortsett från några enstaka initiala etableringsbekymmer. I inget fall har vi uppfattningen att något rapporterat program ligger snett i förhållande till förväntningarna eller till MISTRA-konceptet. Balansen är 57 / 43 mellan seniora forskare och doktorander i genomsnitt, men varierar mycket mellan programmen. Andelen kvinnliga forskare och forskarstuderande är i genomsnitt 30%, med en högre siffra 40%, för doktoranderna. I genomsnitt deltar drygt 6 olika universitet / högskolor / institut / myndigheter / företag i programmen. Antalet engagerade fakulteter, institutioner och avdelningar är avsevärt större! Några program samordnar dock ganska få institutioner. Detta liksom fördelningen mellan seniora forskare / doktorander och andelen kvinnor i programmen bör uppmärksammas och diskuteras vid utvärderingen i slutet av programmets första fas.
- Det numera ringa antalet inkommande programförslag inger oro. Ökad information bland forskarna men särskilt hos problemägarna föreslås i samband med att forskningsresultat börjar genereras och utvärderingen av de första programmen sker. Detta kan stimulera till nya goda programförslag, vilka om de härrör från problemägarna även kan innebära intresse från deras sida att satsa ekonomiska resurser.
- Bortfallet av utländska ledamöter och snävare vetenskaplig kompetens i den nya styrelsen motiverar att ett aktivt arbetande vetenskapligt råd inrättas. De tre kommittéer som MISTRA själv tillsatt kan efter översyn av kompetensen ges det ökade ansvaret att inom sina respektive områden följa programmets utveckling och delta i beredningen av nya program. Detta skulle kunna bli ett stöd för MISTRA och ge möjlighet till integrering av projekten in i program.
- Vi anser att statsmaktens indragning av miljöforskningspengar hos Naturvårdsverket är olycklig och kommer att påverka svensk miljövard och miljövaridforskning negativt. Även om detta på sikt kan beröra MISTRA-programmen så att dessa mer än hittills behöver göra problembeskrivande insatser, anser vi det inte vara MISTRA:s uppgift att fylla upp det finansieringsvakuum som uppstått. Det är viktigt att värna om stiftelsens självständighet.
- Granskningsgruppen ser genom styrelsens antagande av 5-årspolicyn, 1998-2002, en viss vridning av MISTRA i riktning från problemlösande, tvärvetenskaplig forskning i internationell samverkan och i samarbete med pro-

blemägare, till problemsökande, disciplinär, nationell universitetsforskning, i strid med de grundläggande idéerna bakom stiftelsen och senare års erfarenheter av hur långsiktigt inriktad strategisk forskning och forskarutbildning lämpligen bör organiseras.

UPPFÖLJNING AV GRANSKNINGSRAPPORTEN FÖR VERKSAMHETEN 1996.

I 1996 års rapport gjorde granskningsgruppen ett antal påpekanden om MISTRA:s arbete och rutiner av både principiell och praktisk natur. Förslagen har till största delen följts enligt företedda dokument och muntlig redogörelse av VD.

- **Informationen** såväl till problemägarna och forskarna som till allmänheten är mycket viktig och har under 1997 utvecklats ytterligare. MISTRA:s hemsida på Internet är väl utformad men antalet besökare borde vara flera. Länkarna till hemsidan bör ses över för att stimulera till fler besök. Det tryckta materialet ger en god bild av verksamheten och annonsbilagan i SvD den 9 december 1997 var väl utformad och uppmärksam. Programmens egna rapporter av olika slag bör i framtiden bli en viktig informationskälla, inte minst årsrapporterna. Den vetenskapliga publiceringen sker på sedvanligt vis, men näringsliv, myndigheter och i viss mån allmänheten måste informeras speciellt. Arbetet under 1997 att utforma en dokumenterad informationspolicy är ett steg i riktning mot en än bättre utåtriktad verksamhet.
- **Jävsreglerna för MISTRA** konfirmerades av den nya styrelsen vid dess första möte i januari 1997 samtidigt som kompletterande information önskades om hur jävsreglerna vid forskningsråden är formulerade och tillämpade. Information inhämtades och vid styrelsemötet i mars antogs ett komplement till tidigare regler som sade att vid varje sammanträde skall en punkt finnas på dagordningen då varje närvarande är skyldig att anmäla om jäv kan föreligga i behandling av någon punkt på dagordningen. Av protokollen framgår att dessa nya regler har börjat användas under 1997 vilket är utmärkt. Tillämpningen av jävsreglerna är dock vid några tillfällen oklart redovisad i protokollen.
- **Regler för immateriella rättigheter** har i samarbete med Stiftelsen för Strategisk Forskning börjat utformas genom att ett uppdrag lagts ut och preliminärt redovisats av Sten Trolle, "Regler beträffande immaterialrätter". Granskningsgruppen har tagit del av utkastet och rekommenderar att MISTRA snart antar en policy enligt Trolles förslag. Några program har för övrigt redan agerat i utkastets anda.
- **Intensifierade samtal med problemägarna.** De första årens förslag till MISTRA-program utformades i hög grad efter initiativ från forskarna. Så-

dana forskarinitiativ bör även fortsättningsvis spela en central roll vid utformningen av verksamheten, men ytterligare kraft bör läggas på att få näringsliv och myndigheter att föreslå goda tvärvetenskapliga miljöforskningsprogram. MISTRA:s tydliga finansiering av just tvärvetenskap är ovanlig och ännu inte känd av alla varför information om de nya möjligheterna att i program över vetenskaps- och institutionsgränser söka lösa komplicerade problem behöver spridas ytterligare. I samband med att forskningsprogrammen börjar avkasta resultat bör extra lyhördhet råda gällande aktuella programidéer bland problemägarna. Tre program under planering är initierade inom MISTRA. Ett mycket intressant arbete, likaså initierat av MISTRA, är att konfrontera de olika programmen sinsemellan för att sprida erfarenheter om arbetssätt och därigenom även initiera ytterligare tvärvetenskapligt samarbete, särskilt intressant inför stundande programrevideringar.

- De humanistiskt-samhällsvetenskapliga inslagen är svaga i vissa MISTRA-program och bör stärkas vid de snart förestående programrevisionerna. Det tydliga budskapet vid Riömötet om miljö och utveckling 1992 var att bärkraftig utveckling bara nås i ansvarsfull balans mellan ekologi, ekonomi och sociala/kulturella värden. Sådan balans ser olika ut över tiden, mellan länder och inom olika sakområden beroende på utvecklingsnivå och rådande opinioner, men i första hand på ökade kunskaper, främst naturvetenskap. Ofta förbises dock t ex industri-, agrar- och skogshistorisk kunskap, viktig såväl för förståelsen av dagens tillstånd som för konstruktiva förslag om framtida miljöförbättringar.

GRANSKNING AV VERKSAMHETSÅRET 1997.

Programmen.

Vid de tre senaste årsskiftena var balansen mellan beslutade MISTRA-program och program under utvärdering / planering följande:

	31/12 1995	31/12 1996	31/12 1997
Beslutade program	6	16	18
Program under utvärdering eller planering	11	11	8

15 program var i verksamhet under 1997, 3 beslutade program startar sin verksamhet under 1998 och 8 program ligger i början av 1998 i utvärderings- eller planeringsfas för beslut under 1998. Granskningsgruppen anser att infasningen 1997 av 2 nya program ligger nära idealet mot bakgrund av en uthållig programportfölj om totalt 20- 25 program. När programportföljen blivit fullständig kommer förnyelse av forskningsprogram att ske huvudsakligen genom omstruktureringar. Osäkerheten har dock ökat om MISTRA:s långsiktiga ekono-

miska förmåga efter de nya ekonomiska åtaganden som gjordes 1997, vilket påverkar programportföljpolitiken.

Granskningsgruppens uppfattning är att de 18 beslutade forskningsprogrammen, om än försenade i några fall, är igång på ett bra sätt eller under god etablering. Ett undantag är programmet ”Uthålligt transportsystem - Örestad” som inte kunnat startas än på grund av svårigheter att uppnå dansk/svensk finansiering. I inget fall har granskningsgruppen uppfattningen att något av de studerade programmen ligger snett i förhållande till förväntningarna eller till MISTRA-konceptet.

Det är dock ännu för tidigt att uttala sig om programmens forskning och om möjligheterna för problemägarna att dra nytta av resultaten. Granskningsgruppens uppfattning är dock att de program som hittills godkänts och finansierats har sådan vikt och långsiktig karaktär att de ej utan särskilda skäl bör avslutas efter endast 3-4 år. Det är likväl mycket viktigt att programmen inför slutet på första fasen, kritiskt bedöms för att ges en genomarbetad, vid behov också omarbetad, fortsättning. De *projekt*ansökningar som numera når MISTRA och som äger relevans, bör om möjligt knytas till omarbetade MISTRA-program i fas två, eller till helt nya program.

Inför de efterhand infallande revisionerna av programmen är det viktigt att respektive programs referensgrupper, men även problemägare utan formell knytning till programmen, konsulteras. Populärt uttryckt bör frågas om ”programmet har gjort nytta i förhållande till insatta pengar”? MISTRA-kansliet bör därför organisera ett systematiskt hörande av problemägarna.

Granskningsgruppen kommer att föreslå akademierna att erbjuda MISTRA hjälp med att söka svara på frågan om programmens arbetsätt är effektiva. Vidare vill vi starkt understryka vikten av att programmen utvärderas vetenskapligt på internationell nivå och i en öppen atmosfär. Såväl reviderade program som helt nya bör ges en ännu tydligare internationell prägel än idag.

Programplaneringsanslag.

Tabell 1. Antal ansökningar och beslut om planeringsanslag i MISTRA sedan start.

	1994	1995	1996	1997
Tillstyrkan	17	21	8	3
Samordning	57	7	-	4
Avslag	61	8	7	2
Summa	135	36	15	9

Det snabbt sjunkande antalet ansökningar om planeringsanslag efter MISTRAs första år (se tabell 1) var naturlig eftersom det då förelåg ett uppdämt behov

men också därför att flera av ansökningarna visade sig gälla mer eller mindre traditionella mindre projekt som visserligen var många till antalet men som kunde samordnas i programidéer. Det 1996 och särskilt 1997 låga intresset för planeringsanslag inger dock oro och manar till ökad aktivitet från MISTRA bland forskarna men kanske särskilt bland problemägarna.

Vi står också något undrande till varför forskarsamhället inte i större utsträckning tar den chans som MISTRA erbjuder att i tvärvetenskapligt forskningssamarbete långsiktigt verka för en bättre miljö och därigenom också för en positiv samhällsutveckling. Det borde finnas betydligt fler än de nuvarande c:a 500 personerna aktiva inom MISTRA-program som har kompetens och kvalifikation att engagera sig. Ytterligare informationsinsatser från MISTRA:s sida kan säkert öka intresset, men eventuellt finns det spärrar i MISTRA-konceptet som avhåller. Det kan gälla uppläggningsorganisation i stora program med därav följande byråkrati och krav på inordning av forskarna i grupp, den klara målinriktningen att *lösa* miljöproblem, det uttalade kommersiella anslaget eller något annat. En studie av dessa frågor bland relevanta forskare som *inte* är MISTRA-engagerade skulle kunna ge uppslag till förändringar som ökar intresset för MISTRA. Redan idag skulle assistans kunna ges till särskilt attraktiva forskare för att knyta dem till MISTRA-program.

Programmets årsrapporter.

Drygt hälften av programmen har haft substans till en årsrapport 1997. Granskningsgruppen anser att årsrapporterna är centrala i MISTRA:s koncept för att på ett översiktligt sätt sammanfatta arbetet. Vi ser *problemägarna* som de viktigaste läsarna. Programmets årsrapporter bör förutom att ge en populär beskrivning av problemen, forskningsorganiseringen, programmets arbete och resultaten också redovisa hur programmet informerat sin omgivning i seminarier, tidskriftsartiklar, radio- och TV-framträdanden, konferenser, föredrag, möten med näringslivet osv. men även genomförd vetenskaplig publicering. Några program har egen internethemsida, vilket är ett utmärkt sätt att stå i kontakt med omvärlden, såvitt den hålls å jour.

Populärvetenskap skrivs för en intresserad och upplyst allmänhet. Vanlig vetenskaplig publicering riktas normalt till det egna skräpet. MISTRA-programmens årsredovisningar vänder sig dels till problemägare väl insatta i problemen men inte alltid skolade forskare, dels till ännu inte involverade forskare med potential att bidra till lösningar av programmets problem. Detta kräver ett skrivsätt där ”fackslang” ersätts av mer allmängiltiga begrepp och där referensarbetet är bredare än vanligt. MISTRA bör framhålla detta för programledningarna.

MISTRA-kansliet har gjort ett utmärkt PM kallad ”ÅRSRAPPORT Varför

och för vem”? Alla program har inte följt PMens förslag om minimiinhåll, vilket försvårar parallellläsning programmen emellan. Layoutmässigt må programmen profilera sig, det ger spänst och speglar programmets själ, men väl synligt bör MISTRA:s namn och logotype i standardstorlek tryckas. Likaså bör en fyllig engelsk ”summary” finnas. Årsrapporterna *skall* i första hand förmedla programmets organisation, arbete och resultat, men en översiktlig beskrivning av problemet bör göras för att öka förståelsen och attrahera den som inte följt programmet från start.

Som kort kommenterades under rubriken ”Programplaneringsanslag”, har inte alla MISTRA-program lyckats att knyta till sig problemägarna på det sättet att avsevärd aktiv forskning sker utanför universitet och högskolor. Samma brist på involvering av näringsliv och myndigheter kan illustreras av att få programidéer härstammar från problemägarna. Större resurser och uppmärksamhet från MISTRA bör läggas på aktiviteter som riktas till kända och potentiella miljöproblemägare.

Siffror ur 9 programs årsrapporter.

Drygt hälften av programmen som har verkat under hela eller delar av 1997 har avgivit årsrapporter i skiftande utföranden. Därav har granskningsgruppen närmare studerat nio. Här redovisas de akronymer som används och de engelska programnamnen.

SUFOR	Sustainable Forestry in Southern Sweden.
SUCOZOMA	Sustainable Coastal Zone Management.
FUNGI	Microbial Antagonism against Fungi.
BYGG	Sustainable Building - An Ecocycle System in Buildings and Construction,
COLDREM	Soil Remediation in a Cold Climate.
KAM	The Potential of Pulp and Paper Production as an Energy Producing and Truly Ecocyclic Process.
ÅNGSTRÖM	Ångström Solar Center.
UTVÄGAR	Paths to Sustainable Development - Behaviour, Organizations, Structures.
RESE	Remote Sensing for the Environment.

Tabell 2. Antalet forskande personer, hel eller deltid.

	Seniora forskare	Doktorander	Andel kvinnor
SUFOR	28	14	21 %
SUCOZOMA	29	10	25 %
FUNGI	7	7	67 %
BYGG	14	15	32 %
COLDREM	17	15	35 %
KAM	22	17	38 %
ÅNGSTRÖM	26	25	28 %
UTVÄGAR	9	14	43 %
RESE	34	22	21 %
TOTALT	186	139	31 %

Balansen mellan seniora forskare och doktorander (se tabell 2) är i genomsnitt 57% / 43%, vilket vi finner vara acceptabelt även om andelen forskarstuderanden gärna kunde vara högre. Angelägenheten av att å ena sidan effektivt lösa miljöproblem och å den andra skola in nya forskare måste säkert variera mellan programmen, men vi önskar uppmärksamma denna fråga just för att hålla uppe andelen doktorander. I de 9 programmen har under 1997 också gjorts 30-talet examensarbeten för grundexamen, vilket är utmärkt. De av dessa examensarbetare som har potential och håg att bli forskarstuderande har därmed fått en flygande start i MISTRA-tänkande. Det finns en uppenbar risk att programmen för att snabbt nå resultat främst engagerar färdiga forskare och därmed glömmar sin andra uppgift, den forskningspedagogiska. Den nya forskarkader som kommer fram genom MISTRA-program kan förväntas ha bredare referensramar och annorlunda nätverk än tidigare generationer och vara mycket lämpliga för miljöarbete inte minst praktiskt ute hos problemägarna.

Det finns anledning att inför fas två diskutera den relativt låga andelen forskarstuderande i SUFOR och SUCOZOMA. Dominansen i UTVÄGAR för forskarstuderanden är logisk då programmet i hög grad bryter genuint ny mark.

I förarbetena till MISTRA framhölls vikten av att kvinnor engageras i programmen. Den genomsnittliga andelen kvinnor är idag 31 % (se tabell 2) med en tydlig tendens till högre siffra bland doktoranderna än bland seniora forskare. SUFOR och RESE har lägst andel kvinnliga forskare, FUNGI den klart högsta andelen.

Genomsnittligt har vart och ett av de 9 programmen drygt 6 hemvister för aktiv forskning, (se tabell 3) vilket är en god spridning. FUNGI sticker dock av med endast en forskningshemvist, med ”hemvist” avses då universitet, högskola, institut, myndighet eller företag, således *ej* institution eller avdelning. Flera

Tabell 3. Antal hemvister för aktiv forskning i programmen.

	Universitet och Högskolor	Institut, myndigheter, företag odl.	SUMMA Hemvister
SUFOR	3	2	5
SUCOZOMA	6	8	14
FUNGI	1		1
BYGG	3	1	4
COLDREM	5	2	7
KAM	6	1	7
ÅNGSTRÖM	3		3
UTVÄGAR	4	1	5
RESE	7	4	11
GENOMSNIITT	4.2	2.1	6.3

av programmen driver forskning i huvudsak vid universitet och högskolor och har inte lyckats, eller har inte haft anledning eller ambitionen, att engagera institut, myndigheter eller företag i någon högre utsträckning. Detta är oroande då en viktig komponent i MISTRAs koncept just borde vara en aktiv involvering av problemägare. SUCOZOMA har en högre andel forskningshemvister utanför än inom universitetsvärlden. Också denna sammanställning är avsedd att utgöra relief för programdiskussionerna inför fas 2.

Spridningen mellan programvärdar i de hittills beslutade 18 programmen är god, (SLU 4 program, Lunds Universitet 3 program, Chalmers Tekniska Högskola 2 program, Kungliga Tekniska Högskolan, universiteten i Göteborg, Linköping, Luleå, Umeå och Uppsala samt Miljödatacentrum i Kiruna, SMHI och STFI 1 program vardera). En handfull utländska institutioner är engagerade i MISTRA-program. Ytterligare samarbete med utlandet bör stimuleras i de nya program som diskuteras och vid revideringen av de ursprungliga programmen.

MISTRA-konceptet håller !

Granskningsgruppen är medveten om att, när MISTRA sjösattes, många forskare var kritiska till forskningsprogramidén i allmänhet och till det utpräglade uppdraget att *lösa* miljöproblem i samarbete med problemägare, i synnerhet. Flera av programmen hade också svårigheter i början med att sammanjämka olika forskningskulturer och vetenskapssyner till väl fungerande tvärvetenskapliga team. Nedanstående klipp ur de 9 granskade programmens årsrapporter för 1997 bekräftar dock bärkraften i MISTRA-tanken när väl programmen etablerats.

Ur ”Uthålligt skogsbruk i södra Sverige, SUFOR”, Årsrapport 1997.

”1997 var det första egentliga arbetsåret för SUFOR. För flera av de forskare som idag är med i vår programledning började dock arbetet med att organisera ett större sammanhållet sydsvenskt skogsforskningsprogram redan senhösten 1993. Under våren 1994 skrevs en första samlad ansökan om ett ädellövskogsprojekt till MISTRA. Den bemöttes positivt, men *MISTRA ville göra forskningsprogrammet mer heltäckande (vår kurs.)* vad gällde skogsbruket i Sydsverige. Sedan dess har det varit en lång och mödosam, men också konstruktiv och spännande väg fram till det färdiga SUFOR-programmet”! (sid. 6).

Ur ”Bärkraftig förvaltning av kustresurser, SUCOZOMA”, Årsrapport 1997.

”*Tvärvetenskap och integration utgör drivkrafterna (vår kurs.)* i SUCOZOMA-programmet. De tolv projekten representerar tre huvudsakliga forskningsområden; förvaltning av kustresurser, eutrofiering och fiske. Projekten utvecklas i kraft av att de både var vetenskapligt intressanta och av miljöstrategisk betydelse. Inom eutrofiering och kustfiske medverkar några av de ledande forskarna i landet. Samhällsvetenskaperna, representerade av humanekologi och förvaltningsinriktade projekt i delprogram 1, inkluderas i programmet för att även undersöka de faktorer som påverkar hur resurserna i kustzonen förvaltas. Tidigare erfarenhet, som bl.a. illustreras i avsnittet Att lära av laxen, visar att det inte är tillräckligt att ha de naturvetenskapliga eller ens tekniska kunskaperna för att genomföra en förändring till det bättre. Även ekonomiska, politiska och sociala förhållanden måste verka i samma riktning”. (sid. 5).

Ur ”Microbial Antagonism Against Fungi”, Årsrapport 1997.

”Forskningsinsatser med liknande inriktning som vårt program pågår eller planeras på olika håll i världen, t.ex. i USA, i Danmark, i Frankrike och i Nederländerna. Gemensamt för dessa program är att de antingen består av förhållandevis löst sammanhållna nätverk, men då ofta med gemensam rapportering, eller att de är koncentrerade till närstående discipliner lokaliserade till ett eller några få laboratorier, d.v.s. mer eller mindre forskargrupper. Vårt program med långsiktig klar inriktning på ett begränsat mål - utnyttjande av mikrobiell antagonism - med en starkt sammanhållen och tvärvetenskaplig grupp som har gemensam ledning och ekonomi, med uttalade industri- och myndighetskontakter, och med forskargrupper placerade i olika enheter / vardagskulturer, men på gångavstånd, torde vara mycket unikt. Näringslivets intresse för vårt program och våra resultat har varit överraskande stort, både i Sverige och utomlands, och vi ser redan nu flera möjligheter till praktisk applicering av de antagonister, molekyler och /eller principer vi arbetar med. Tillsammans med våra industripartner drar vi härav slutsatsen att vår forskning har ett välfunnet angreppssätt, att *vi ligger rätt i tiden och att vi kan göra en väsentlig insats för att lösa miljöproblemet -*” (vår kurs.). (sid. 7-8)

Ur ”MISTRA Bygg”, Årsrapport 1997.

”Byggnader har under sin livscykel en betydande inverkan på vår miljö. Sambanden är komplexa och kräver skyndsamt flerdisciplinära forsknings- och utvecklingsinsatser för att öka och sprida kunskap om hur byggnader bör byggas och brukas med tanke på en hållbar utveckling. Programmet MISTRA Bygg skall dels ge konkreta forskningsresultat, dels öka tillgången på kompetens inom området ´sustainable buildings´. Det är inte materialet, ensamt och i sig, som utövar en påverkan, utan materialet i systemet byggnaden och under byggnadens hela livstid. Därmed var steget inte långt till att rikta fokus mot byggnaden i ett system- och livstidsperspektiv, och mot kretslopp och resursanvändning. Ett sådant program skulle kräva samarbete mellan forskare från många olika discipliner. Det var tankar som låg i linje med MISTRAs koncept, men detta gick i sin tur ännu längre. I ett MISTRA-program står det övergripande samhällsproblemet - hotet mot miljön - alltid i fokus. Traditionella sektorsforskningsprogram består ofta av ett antal fristående projekt under ett samlingsnamn. *I vårt program skall projekten stödja och korsbefrukta varandra, och programmets värde måste vara större än summan av de enskilda projekten*” (vår kurs.). (sid. 4-5)

Ur ”COLDREM”, Årsrapport 1997.

”Hittills har COLDREM-projektet känts mycket meningsfullt med sina fokuserade problemområden och starka forskarsamverkan över olika gränser. Det framstår som alltmer uppenbart att den *samverkansform som denna typ av forskningsprogram erbjuder är något nytt och positivt inom högskolevärlden*. (vår kurs.). Samarbetet över ämnesgränserna blir påtagligt och mycket stimulerande. Arbetet mellan styrelsen och projektledarna har flutit mycket bra och styrelsemötena har karaktäriserats av god stämning. Genom att förlägga möten vid olika högskoleorter har flera av de ingående enheterna nu besökts. ... Ett gemensamt seminarium med enbart alla doktoranderna inom programmet var ett mycket uppskattat inslag under höstens programarbete.... COLDREM är ett uttryck för en ny samverkansform inom forskarvärlden som har kommit för att stanna”! (sid. 1).

Ur ”Kretsloppsanpassad massafabrik”, Årsrapport 1997.

”Eftersom hela fiberns kretslopp inkluderande skog - process - konvertering - kund - restprodukthantering är stort och komplext, samtidigt som det finns en mycket stor energipotential vid kemisk massatillverkning, kommer programmet under de fyra första åren att fokusera på sulfatmassaprocessen. Eftersom varje ton blekt massa utnyttjar en vedmängd motsvarande ca 50 GJ i termisk energi är den teoretiska energipotentialen således mycket stor. *Denna fokusering på massabrukets energipotential har ingen motsvarighet i något annat känt forskningsprogram*”. (vår kurs.) (sid. 5).

”Men väsentligt är även att klarlägga hur slam, aska och annat avfall från sulfatmassabruket på bästa sätt ska kunna återföras till kretsloppet. Introduktion av nya delprocesser medför också behov av att klarlägga processkemin för PFG vid nya betingelser. Inom ´Kretsloppsanpassad massafabrik` görs en stor satsning på området”. (sid. 23).

Ur ”Ångström Solar Center”, Årsredovisning 1996/1997.

”Elektrisk energi för att driva runt vår tillvaro har blivit en viktig del i 1900-talets samhällssystem. Om denna energi skulle kunna utvinnas direkt ur solens strålar har vi tagit ett viktigt steg mot ett energimässigt hållbarare samhälle. Vi står nu på tröskeln till att förverkliga detta. Ångström Solar Center är ett fyraårigt forskningsprogram till lika delar finansierat av MISTRA och NUTEK. Fem forskargrupper samverkar i ett integrerat program. Värme och svalka är urgamla mänskliga behov. Att bevara värmen i ett hus i ett kallt klimat eller att bevara svalkan i ett varmt klimat är centralt för den första forskningsgruppen. De övriga forskargrupperna arbetar med tekniker att direkt ur solljuset framställa elenergi. I byggnader och större konstruktioner kommer i en framtid solenergisystem som smarta fönster, solvärmesystem och elgenererade solceller att integreras. *Grodden till helt nya funktionella och arkitektoniska inslag i samhällsbyggnaden under 2000-talet, jämfört med dem vi levit med under 1900-taler, är planerad.* (vår kurs.) Det gäller att vattna väl!” (sid. 4-5).

Ur ”UTVÄGAR”, Årsrapport 1997.

”Under de år som gått sedan Riokonferensen om miljö och utveckling 1992 har begreppet ´uthållig utveckling´ fått starkt fotfäste internationellt och i vårt land. Det innebär att miljöfrågorna sätts in i ett mycket större samhälleligt sammanhang än tidigare. En uthållig samhällsutveckling rör alla samhällsområden eller ytterst hela vår vardag som medborgare. Vägen till ett uthålligare samhälle fordrar kunskap från en rad fält, i synnerhet de som rör våra livsstilar, tankemönster och värdesystem, hur vi organiserar företag och organisationer och hur vi agerar i det privata och offentliga livet. Forskningsinsatser i denna nya, bredare riktning har fram till de senaste åren varit relativt begränsade, även om vissa initierande studier och satsningar har gjorts. Programmet *Vägar till uthållig utveckling*, som är gemensamt för flera forskningsfinansiärer, innebär en betydande förstärkning och förlängning av tidigare initiativ. *Genom samarbetet i programmet skapas en grogrund för nya, ofta tvärvetenskapliga angreppssätt på relevanta forskningsproblem.* (vår kurs.) Projekt och övriga insatser - inte minst forskarskolan med riksrekrytering - kan förväntas lägga en bra kunskapsgrund för det framtida arbetet för ett Sverige på väg mot en mer uthållig utveckling”. (sid. 1).

Ur ”Remote Sensing for the Environment”, Årsrapport 1997.

”RESE - Remote Sensing for the Environment - är inget traditionellt forskningsprogram. Stor vikt läggs vid att ingående delprojekt är integrerade och inriktade mot gemensamma mål, trots att de har olika utgångspunkter..... En modell för hur landskapets utnyttjande kan ske på ett uthålligt sätt är under utarbetande där kombinationen av historisk och modern information ges nya infallsvinklar..... *Forskarstuderande från olika ämnesdiscipliner får tidigt kontakt med varandra, och kan på så sätt naturligt samarbeta över de traditionella gränserna.* (vår kurs.) Detta, en gränsöverskridande tvärvetenskaplig forskning, är en central del av forskningsprogrammet RESE”. (sid. 5).

”De miljöfrågor vi idag har att arbeta med går över gränserna. Hittills har vi haft administrativa gränser som ramverk i miljöarbetet - kommun, län, nation etc. Men dessa är inte längre de bästa. Intressantare är älvars avrinningsområden, naturgeografiska regioner eller andra gränser som naturen ger oss, och som ofta skär genom de avgränsningar som myndigheter och politiker normalt arbetar med. Detta innebär att vi måste bredda såväl arbetsmetoder som samverkan jämfört med vårt traditionella sätt att arbeta”. (sid. 7).

Som alltså framgår av citaten ovan har en i några fall ursprunglig skepsis till MISTRA-konceptet förbytts i närmast entusiasm. Andra konstaterar efter något års arbete att MISTRA-tanken *har* bärkraft, att bildligt talat ”måsen inte bara flaxar utan faktiskt flyger”.

Vi tycker oss skönja en kulturskillnad mellan teknisk / fysisk / kemisk forskning å ena sidan och biologisk forskning å den andra i så motto, att de förstnämnda verkar vanare att samverka i grupper där deltagarna har från början skilda utgångspunkter. Biologerna tycks mer disciplinära. Om denna observation har relevans, är det enligt vår mening viktigt att MISTRA överväger att komponera än mer genomtänkta tvärvetenskapliga program med gediget biologinnehåll i medvetande om att detta knappast sker spontant.

Tvärvetenskap är förvisso ingen nyhet inom miljöforskningen, men de avsevärda nya resurser MISTRA tillför forskningen med det uttalade kravet på mycket breda angreppssätt för att lösa problem ger nya möjligheter. För miljöforskningen innebär därför MISTRA-konceptet inte bara ett genombrott för problemlösande forskning utan också att forskningen organiseras och drivs i tvärvetenskapliga konsortier med bestämda väl definierade mål för arbetet. Erfarenheter från andra forskningsfält av detta slags forskningsorganisation är mycket goda. Det är också uppenbart att erfarenheterna inom MISTRA:s program varit positiva hittills. Denna forskningsorganisation har också goda bieffekter i det att förmågan till tvärvetenskapligt samarbete, nya kunskaper och information sprids i andra och vidare kretsar än eljest.

Väsentligast är kanske att doktorander utbildas i ett medvetet tvärvetenskapligt tänkande inom miljöområdet. Detta kan förväntas bli ytterligt betydelsefullt för den framtida utvecklingen på miljöområdet när de forskarutbildade kommer ut och verkar i näringsliv och förvaltning. Denna effekt kan visa sig vara väl så viktigt som själva forskningsresultaten i nuvarande MISTRA-program. Resultat av detta slag går i varje fall inte att uppnå med projektorienterad organisation av forskningen. Erfarenhetsutbyte mellan programmen av handledning av MISTRA-doktorander bör stimuleras för att utveckla den tvärvetenskapliga miljöforskningens utbildningen ytterligare.

Ändring av MISTRA:s stadgar.

Granskningsgruppen har noterat att regeringen den 7 januari 1997 ändrade stadgarna för MISTRA i §§ 4,5,6 och 8. I sak ändrades två förhållanden. *Dels* skall regeringen utse MISTRAs styrelse och dess ordförande, *dels* har önskemålet om tre utländska styrelseledamöter tagits bort. Vidare noterar granskningsgruppen att MISTRAs stadgar i övrigt, (ändamål, förmögenhet, verksamhet, förmögenhetsförvaltning, redovisning och revision, utvärdering mm. och tillsyn) kvarstår oförändrade. I början av 1997 utsågs ny ordförande och ny styrelse i MISTRA. Vid dess första möte i januari 1997 diskuterades ändamålsbeskrivningen i stadgarna, bl.a. begreppen ”strategisk forskning”, ”lösningssinriktad forskning” och ”forskning för hållbar utveckling”. I diskussionen hänvisade det adjungerade hovrättsrådet för sådana tolkningar till förarbetena till den lagstiftning som föregick inrättandet av MISTRA.

I förarbetena till MISTRA skrevs bland annat att:

- ”Det är särskilt angeläget att med löntagarfondsmedlen skapa starka forskningsmiljöer av högsta internationella klass med betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft. Sådana kännetecknas bl. a. av livligt internationellt samarbete samt av att forskare från olika discipliner deltar i lösande av komplexa gränsöverskridande problem. Sådana s.k. centers of excellence - starka forskningscentra eller forskningsområden, är av vital betydelse för Sveriges framtid”.
- ”Koncentration av insatser bör ske så att forskningscentra eller forskningsområden med internationell slagkraft kan etableras. Dessa centra / områden bör vara av viss storlek”.
- ”De insatser som görs med löntagarfondsmedel bör alltså få en särskild karaktär. Detta motiverar att ansvaret för verksamheten läggs på nya organisationer som etableras vid sidan av de existerande”.

(Prop. 1992/93:171).

- ”De fondmedel som nu föreslås avsatta för forskning bör utnyttjas framför allt för att tillgodose kravet på att främja tillkomsten av vissa särskilt starka forskningsmiljöer och att inom dessa främja forskarrekruteringen. I fråga om rekryteringen av forskare är det särskilt viktigt att se till att flera kvinnor kan engageras”.
- ”Resurserna bör inriktas på särskilda insatser, utöver och som komplement till den forskning som finansieras i nuvarande former”.
- ”Resurserna bör också användas så att tillgången på kvalificerade forskare i landet ökas”.
-”samverkan med näringslivet bör ges särskild prioritet”.
-”möjligheterna att uppnå industriella tillämpningar bör tillvaratas”.
-”utveckling av resurssnål teknik liksom miljöanpassade produkter, konstruerade för att ge minsta miljöpåverkan och kunna återanvändas”.
-”utveckling av ekologiskt anpassade bruksmetoder i jordbruk, skogsbruk och fiske”.
-”krav på lägre miljöbelastning från transportsektorn”.

(1992/93:UbU16).

Inrättandet av MISTRA 1994 innebar ett radikalt nytänkande beträffande miljöforskningen genom en kraftfull förstärkning av strategiska satsningar på syn- och målinriktad forskning för att *lösa* miljöproblem. Denna inriktning av MISTRA grundades på en internationell utvärdering av svensk miljövarldsforskning som funnit den vara splittrad och alltför kortsiktig. Även administrativt och organisatoriskt skiljer sig MISTRA-programmen från tidigare miljöforskning dominerad av problembeskrivande ämnesorganiserad forskning.

Granskningsgruppen anser att den ovan angivna inriktningen för MISTRA alltfjämt äger relevans då stiftelsens ändamål är oförändrat. Inte minst viktig är den potential för goda lösningar som forskarnas och myndigheternas samverkan med den privata sektorn ger. Det behövs också bättre internationellt samarbete då alltfler såväl miljöproblem som dessas lösningar är gränsöverskridande. Problemområdenas komplexitet - famnande naturvetenskap, ekonomi och sociala faktorer - innebär att disciplinbaserad forskning är otillräcklig. Riodeklarationen och än tydligare Agenda 21 är utflöden av detta synsätt.

Vetenskapliga rådet och projektkommittéerna.

Under 1997 upphörde MISTRA:s vetenskapliga råd. Bevekelsegrunderna för, liksom diskussionen och beslutet om, avvecklingen av vetenskapliga rådet framgår ej i MISTRAs protokoll. Dess inrättande under 1994 däremot var föremål för behandling i styrelsen och särskilt beslut togs om personsammansättningen. Bortfallet av utländska ledamöter och snävare vetenskaplig kompetens i den

nya styrelsen motiverar enligt vår mening att ett aktivt arbetande vetenskapligt råd inrättas.

De fem nya kommittéer som bereder projektansökningar representerar ett snävare kompetensområde än det tidigare vetenskapliga rådet och täcker långt ifrån hela det område där MISTRA har intresse av att finansiera forskningsinsatser. Kommittéerna kan därför i sin nuvarande form inte anses fylla ett vetenskapligt råds roll. Granskningsgruppen finner det vidare oklart hur ledamöterna i projektkommittéerna utsetts.

Genom att knyta de tre kommittéer som MISTRA själv tillsatt närmare stiftelsens ledning bör de, efter en översyn av kompetensen (forskare och problemägare), kunna ges ett utvidgat ansvar genom att inom sina respektive områden följa programmets utveckling och delta i beredningen av nya program. Detta skulle kunna bli ett stöd för MISTRA och ge möjlighet till integrering av projekten in i programverksamheten.

MISTRA:s nya åtaganden under 1997.

Den av statsmakten valda vägen att genomföra besparingar i Naturvårdsverkets anslag, huvudsakligen nedläggning av effektinriktad miljöforskning, innebär att miljöforskningsmedlen totalt sett minskar. Granskningsgruppen beklagar denna budgetprioritering från statsmaktens sida vilket får generellt negativa konsekvenser för svensk miljövard och miljövardeforskning. Det innebär också att den problemlösande forskningen på sikt kommer att vila på sämre grund än tidigare.

Att Naturvårdsverket fråntagits sin del i tidigare ansvar för naturvårdeforskning innebär dock ingalunda att MISTRAs mandat ändras. Det bör understrykas att andra forskningsfinansierare i lika hög grad som MISTRA har ansvar för att miljövardeforskning fortsättningsvis kan bedrivas i lämpliga former, förutsatt att den fyller de ändamåls- och kvalitetskrav respektive finansierare uppställer.

Under året har i MISTRA:s budget tillkommit ett antal poster för finansiering av tidigare åtaganden från Naturvårdsverkets och till någon del från forskningsrådets sida. I det policyförslag "Miljöstrategisk forskning Inriktning och resurser 1998-2002" som arbetades fram under våren 1997 beskrivs den, nära nog, tvångssituation som statsmakten försatt miljöforskningen i på följande sätt:

"Genom bortfallet av Naturvårdsverkets forskningsanslag bör programmen fortsättningsvis innehålla större inslag av eller i vissa fall domineras av problemdimensionerande och effektorienterad forskning". (sid 6). Denna uppfattning delas ej av granskningsgruppen.

I den beredningsgrupp som utarbetade detta förslag ingick MISTRA:s ordförande, vice ordförande och VD, samt bägge forskningsrådsledamöterna och

styrelsens politiker. Till de styrelsemöten 1997 som behandlade förslaget adjungerades chefen för Naturvårdsverkets forskningssekretariat. Enligt styrelsens protokoll i januari skulle MISTRA:s vetenskapliga råd ha utnyttjas som referensgrupp.

Rapporten, som godkändes av styrelsen den 30 juni 1997, diskuterar besparingarna i Naturvårdsverket från och med 1998, vilka konsekvenser detta får för miljöforskningen, på vilket sätt MISTRA-programmen påverkas och hur MISTRA bäst skall agera i den uppkomna situationen för att utveckla svensk miljöforskning. Man lägger dock även en del förslag som synes mer ägnade att klara problem utanför MISTRA:s ansvar än att med vetenskaplig bedömning stärka MISTRA-forskning:

”Vid start av nya MISTRA-program bör emellertid programchef och styrelse göras uppmärksamma på den resurs som finns inom Naturvårdsverkets forskningsavdelning samtidigt som det från avdelningens sida bedrivs ett aktivt ’säljarbete’ mot de nya programmen. Finansiering sker inom programmens ram. Den personal från Naturvårdsverket som skall arbeta i ett MISTRA-program kan förslagsvis vara tjänstledig från Naturvårdsverket och placeras nära programchefen, i normalfallet vara projektanställd hos programvärden”. (sid 44).

Granskningsgruppen anser det vara mycket viktigt att MISTRA ej påtar sig någon del av Naturvårdsverkets personalansvar, eller på annat sätt än genom att presteras forskningsresultat fullgör åtaganden som faller inom Naturvårdsverkets ansvarsområde som t ex miljöövervakning eller utredningsuppdrag. Vi anser också att det är viktigt att stiftelsens självständiga ställning, även vis-a-vis statsmakten, inte träds förnär. Det står uttryckligen i stadgarna att: ”verksamheten skall byggas upp på grundval av stiftelsens egna, självständiga bedömningar”.

Styrelsens beslut i juni 1997 fastlade in corpore en budget gällande avsevärda ekonomiska övertaganden från Naturvårdsverket, avskaffande av det vetenskapliga rådet, tillsättande av fem projektkommittéer och en minskad andel långsiktig, tvärvetenskaplig, internationellt förankrad forskning för lösande av miljöproblem i samarbete med problemägare till förmån för problemdimensionerande miljöeffektforskning. De flesta direkta budgetposter som ingick i det antagna policydokumentet, fastställdes senare under 1997 i ganska svårlästa styrelsebeslut. Bland dessa finns tre nya budgetposter 1998 om sammanlagt 63 miljoner kronor, ”Naturvårdsverkets projektområden”, ”Fasta forskartjänster vid Naturvårdsverket” samt ”Projekt vid IVL”, vilka bortfaller från 1999. Dessa anslag beslutades utan den föregående granskning och utvärdering som hittills skett med anslag för forskningsprogram etc.

Granskningsgruppen anser att dessa åtaganden skett för att akut lösa uppkomna problem utanför stiftelsens direkta ansvar och kontroll. Den långsiktiga årsavkastningen för ett kapital motsvarande dessa extra utgifter under 1998

skulle ha legat i nivå med årskostnaderna för ett helt nytt MISTRA-program. Sådana kapitaltapp påverkar negativt möjligheterna att i framtiden fullgöra stiftelsens ändamål.

Beträffande den nya fleråriga budgetposten ”MISTRA-projekt (inkl. administration)” gör vi tre kommentarer. De två första gäller (inkl. administration)-posten 1997 till Naturvårdsverket om 4 1/2 miljoner kronor som vi finner hög såväl i beaktande av utdelade anslag som till antalet behandlade ansökningar. Vi är också kritiska till att MISTRA, genom anlitan­de av externa sekreterare för projektkommittéerna, avhänder sig det inflytande över anslagsbeslut som beredning av projektanslag ger. Den tredje kommentaren gäller själva projekten. Av de 79 projekt som sammantaget beviljats 33 miljoner kronor för 1998 har 49 beviljats sammantaget 21 miljoner kronor även 1999 och 16 har beviljats sammantaget 7 miljoner kronor för år 2000. 30 projekt har således inte bedömts mer långvariga än 1 år och 63 projekt inte långvarigare än 2 år. De flesta av de projekt som beviljades anslag för 1998 sökte avsevärda medel även för 1999 och 2000.

Flertalet projekt gällde forskning vid enstaka institution och söktes av en person, ofta en etablerad forskare. Många projekt förefaller att sakna tydliga inslag av tvärvetenskapligt samarbete över disciplin­gränser på sätt som redovisas i stadgarna som kriterium på MISTRA-verksamhet. Några av de projekt som fått kortare finansiering avser dock avslutning av större, längre projekt och bakom en sökande etablerad forskare finns ibland en eller flera forskarstuderande. Vi anser dock att denna satsning på smärre enstaka projekt är av så stor omfattning att den negativt påverkar MISTRA:s huvuduppgift, att finansiera strategiskt inriktade miljöforskningsprogram.

Viktigaste kriterium vid framtida bedömning av till MISTRA inkommande projektförslag bör vara möjligheterna att antingen inordna dem i förlängda / reorganiserade MISTRA-program eller vara ett led i underbyggande av tänkbara framtida MISTRA-program. Granskningsgruppens bedömning är att de nya åtaganden som MISTRA gjorde 1997 inte fullt ut står i samklang med ändamålet tolkade utifrån stiftelsens förarbeten.

Vissa speciella aktiviteter.

Stödet till Stockholm Environment Institute till implementering av ”Mobilizing Business to Address Global Climate Change: A Swedish Business-Environmental Roundtable” ligger i god linje med MISTRAs ansvar. Även den internationella konferensen om teori och praktik i tvärvetenskaplig forskning som planeras till juni 1998 ligger i god linje med MISTRAs ändamål. Vår uppfattning är att tvärvetenskapligt arbete kommer att öka kraftigt i framtiden, inte minst inom miljöforskningen och att arbetssätten behöver belysas allsidigt. På samma

gång som de olika disciplinernas vetenskapssyner och tänkanden skall befrukta varandra finns uppenbar risk för felsyner och fatala ”återvändsgränder” om modeller utarbetade, testade och anpassade för ett gebit, okritiskt används för ett helt annat.

Likaså anser vi stöden vara relevanta till konferenserna ”Towards Enhanced Ocean Security into the Third Millennium” och ”Life-Cycle Analysis and Ecode-sign in Japan and Sweden”. Sedan tidigare stöder MISTRA ”Networks between MISTRA programmes and scientists in developing countries” via International Foundation for Science och ”Special Project Network - Young Scientists”, via Förbundet unga forskare, bägge mycket angelägna nätverksinitiativ för att stärka kontakterna internationellt resp. med unga blivande miljöforskare i Sverige. Sammantaget omfattar dessa 6 nämnda angelägna ändamål c:a 4.2 miljoner kronor för 1998.

Kapitalförvaltningen.

I årsredovisningen för 1997 ställs MISTRAs totala förmögenhetstillväxt (kassa, räntebärande papper och aktier) 1994-1997 mot värdeökningen på aktier under 1900-talets andra hälft. Tidsmässigt relevanta tal borde etableras med separata siffror för de olika förmögenhetsslagen, så att jämförelse kan ske mellan MISTRAs ekonomiska förvaltning och olika ”bench-marks” .

Granskningsgruppen anser det vara bra att MISTRA under året har utarbetat en placeringspolicy och delegationsordning och upphandlat tre aktieförvaltare med olika geografi. Likaså är det bra att MISTRA säkrat utbetalningsbehoven genom att lägga minst 3 års forskningsanslag i räntebärande tillgångar. Löptiderna bör dock begränsas och anpassas till utbetalningarna.

Redan idag är förvaltarna hindrade att investera i tobaksföretag och de håller beredskap för att kunna ge miljöprofil åt sina respektive aktieportföljer. Granskningsgruppen har sympati för bägge dessa åtgärder. Stiftelsekapitalets ursprung är uttaxerat bland svenska företag och anställda och bör, då affärs-mässiga förutsättningar finns, till större del än vad som anges i placeringspolicy kunna anförtros svenskt näringsliv. Den Strategiska Stiftelsen, som inte har MISTRA:s snäva begränsning av svenska aktier, har haft en högre avkastning på sitt kapital.

BILAGA I.

Granskningsgruppens ledamöter och arbete gällande MISTRA 1997.

Från IVA:

Direktör Bo Fahlin

Tekn. Lic. Sten Nordberg

Akademisekreterare Enrico Deiacò

Från KSLA:

Skogsdirektör Åke Barklund.

Agr.dr. Peter Edling

F.d. Generaldirektör Valfrid Paulsson

Från KVA:

Professor Jan Bergström

Professor Kåre Bremer

Professor em. Nils Malmer

I ett arbetsutskott inom granskningsgruppen har ingått Åke Barklund, Nils Malmer och Sten Nordberg. Detta utskott har mötts fyra gånger medan granskningsgruppen i sin helhet varit samlad vid ett tillfälle.